

Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö n:o 12 hallituksen esityksestä sotilasavustuslaiksi

Eduskunta on 14 päivänä huhtikuuta 1993 lähettänyt sosiaali- ja terveysvaliokuntaan valmistelevasti käsiteltäväksi hallituksen esityksen n:o 28 sotilasavustuslaiksi.

Eduskunnan päätöksen mukaisesti perustuslakivaliokunta ja puolustusvaliokunta ovat antaneet asiasta lausuntonsa. Perustuslakivaliokunnan lausunto n:o 7 ja puolustusvaliokunnan lausunto n:o 2 ovat tämän mietinnön liitteenä.

Asian johdosta ovat valiokunnassa olleet kuultavina nuorempi hallitussihteeri Maini Kosonen sosiaali- ja terveysministeriöstä, vanhempi hallitussihteeri Seppo Paasonen puolustusministeriöstä, erikoissuunnittelija Kaarina Lamminpää sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskuksesta, suunnittelupäällikkö Olli Valpola kansaneläkelaitoksesta, everstiluutnantti Timo Apajakari ja majuri Heimo Hakala pääesikunnasta, apulaisosastopäällikkö Rolf Eriksson Suomen Kaupunkiliitosta edustaen myös Suomen Kunnallisliittoa ja Finlands svenska kommunförbundet, sosiaalikirjuri Tuula Sarkkola Hämeenlinnan varuskunnasta ja varapuheenjohtaja Rabbe Sittnikow Suomen Varusmiesliitosta.

Hallituksen esityksessä ehdotetaan uudistettavaksi sotilasavustuslaki. Sotilasavustuksen toimeenpanoon liittyvät tehtävät siirrettäisiin kansaneläkelaitoksen hoidettaviksi. Järjestelmän rahoituksesta vastaisi kokonaisuudessaan valtio. Lainsäädäntöön tehtäisiin eräitä tarkistuksia ja se on tarkoitettu tulemaan voimaan vuoden 1994 alusta.

Valiokunta pitää sotilasavustusjärjestelmän uudistamista tarpeellisenä. Asevelvollisten perheiden tuki on joissain tapauksissa riittämätön. Asevelvolliset ovat periaatteessa sosiaalihuoltolain mukaisen toimeentulotuen piirissä. Asianmukaisena ei kuitenkaan voida pitää tilannetta, jossa valtion asettamaa velvollisuutta täyttävät joutuvat käyttämään toimeentulotukea, joten asevelvollisten ja heidän perheittensä sosiaalinen ja taloudellinen asema on selvitettävä ja ryhdyttävä tarvittaviin toimenpiteisiin siten, että vastuun asevelvollisuuden aikaisesta toimeentulosta

ja asevelvollisuuden suorittamisesta aiheutuneista kuluista kantaa valtio. Asevelvollisille on turvattava riittävä toimeentulo myös asevelvollisuuden aikaisilla lomilla.

Valiokunta kiinnittää huomiota sotilasavustuslain 13 §:n mukaiseen elatusavun maksamiseen valtion varoista. Kuntien tulee vahvistaessaan lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta annetun lain nojalla elatusapua koskevia sopimuksia huolehtia siitä, että sopimukset on tehty lainsäädännön mukaisiksi ja elatusvelvollisen pysyvää elatusvelvollisuutta ja -kykyä vastaaviksi.

Valiokunta pitää perusteltuna, että sotilasavustuksena voidaan maksaa 16 §:ssä tarkoitettua vähimmäissummaa pienempikin avustus. Tästä syystä valiokunta ehdottaa pykälää muutettavaksi.

Puolustusvaliokunnan lausuntoon viitaten sosiaali- ja terveysvaliokunta pitää välttämättömänä, että asevelvollisuuden suorittamisaikana erääntyvien opintolainojen korkoja koskeva ongelma voidaan järjestää tarkoituksenmukaisella tavalla. Opintolainan ja asevelvollisuuden tarkoitus huomioon ottaen ei ole tyydyttävää, jos asevelvollisuuden suorittaminen johtaa lisävelkaantumiseen.

Valiokunta edellyttää, että hallitus selvittää uusimuotoisten opintolainojen koronmaksuun liittyvät epäkohdat asevelvollisuusajalta ja antaa mahdollisimman pikaisesti esitykset tarvittaviksi säädösmuutoksiksi.

Edelleen puolustusvaliokunnan lausuntoon viitaten ja siinä mainituin perustein sosiaali- ja terveysvaliokunta ehdottaa lakiehdotuksen 8, 14, 16, 17, 23 ja 27 §:ään eräitä korjauksia. 27 §:n muuttamisesta valiokunta viittaa myös perustuslakivaliokunnan lausuntoon.

Edellä esitetyn perusteella sosiaali- ja terveysvaliokunta ehdottaa kunnioittavasti,

että lakiehdotus hyväksyttäisiin näin kuuluvana:

Sotilasavustuslaki

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1—7 §

(Kuten hallituksen esityksessä)

8 §

Perusavustus

(1 mom. kuten hallituksen esityksessä)

Perusavustuksen täysi määrä kuukaudesta kohden on (*poist.*) kansaneläkkeen pohjaosan ja yksinäiselle henkilölle paikkakunnalla maksettavan täyden lisäosan suuruinen. Avustus määräytyy porrastetusti hakijana olevan asevelvollisen omaisen ja hänen 4 §:ssä tarkoitettujen perheenjäsentensä lukumäärän mukaisesti. Täysimääräinen perusavustus on ensimmäiselle perheenjäsenelle 100, toiselle 50 ja kolmannelle sekä sitä useammalle perheenjäsenelle 30 prosenttia edellä mainitusta määrästä.

Ulkomailla asuvalle asevelvollisen omaiselle perusavustus määräytyy kansaneläkkeen pohjaosan ja yksinäiselle henkilölle toisessa kuntaryhmissä maksettavan täyden lisäosan perusteella.

(4 mom. kuten hallituksen esityksessä)

9—13 §

(Kuten hallituksen esityksessä)

14 §

Maksamisaika

Sotilasavustus maksetaan sen kuukauden alusta, jona sitä on haettu, aikaisintaan kuitenkin palvelukseenastumispäivästä, tai, jos oikeus avustukseen on syntynyt myöhemmin, sanotusta ajankohdasta lukien, sen kalenterikuukauden loppuun, jona asevelvollinen on kotiutettu tai hänen palveluksensa on keskeytynyt *yhdensoisesti vähintään 14 vuorokauden ajaksi siten, ettei kyseisestä keskeytysaikaa lueta asianomaisen palvelusajaksi*. Reservin kertausharjoituksiin tai täydennyspalvelukseen kutsulle asevelvolliselle ja hänen omaiselleen avustus maksetaan koko palvelusajalta.

(2 mom. kuten hallituksen esityksessä)

15 §

(Kuten hallituksen esityksessä)

16 §

Maksutapa. Sotilasavustuserän menettäminen

Sotilasavustus maksetaan hakijan ilmoittamalle tilille Suomessa sijaitsevaan rahalaitokseen etukäteen kuukausittain. Maksupäivä on kunkin kuukauden ensimmäinen pankkipäivä. Reservin kertausharjoituksiin tai täydennyspalvelukseen kutsutulle tai hänen omaiselleen avustus maksetaan jälkikäteen joko kuukausittain tai kertasuorituksena.

(2 ja 3 mom. kuten hallituksen esityksessä)

Jos maksettava erä olisi pienempi kuin 30 markkaa, avustusta ei makseta.

(5 mom. kuten hallituksen esityksessä)

17 §

Maksaminen erityistapauksissa

Avustuksesta on vähennettävä sitä aikaa vastaava osa, minkä avustusta saava asevelvollisen omainen on vähintään 14 vuorokautta

1) kärsimässä vapausrangaistusta; tai

2) laitoshoidossa tai siihen verrattavassa hoidossa. Laitoshoidolla tai siihen verrattavalla hoidolla tarkoitetaan elatuksen sisältävää kunnan tai kuntayhtymän järjestämää sairaala-, laitos- tai perhehoitoa.

(2 ja 3 mom. kuten hallituksen esityksessä)

18—22 §

(Kuten hallituksen esityksessä)

23 §

Palveluspaikan tehtävät

Asevelvollisen palveluspaikan tulee:

(1 ja 2 kohta kuten hallituksen esityksessä)

3) ilmoittaa kansaneläkelaitokselle viipymättä 14 §:n 1 momentissa tarkoitetusta palveluksen keskeytymisestä ja sen jatkumisesta.

(2 ja 3 mom. kuten hallituksen esityksessä)

24—26 §

(Kuten hallituksen esityksessä)

27 §

Menettely poikkeusoloissa

(Poist.) Puolustustilalaissa (1083/91) tarkoitetun puolustustilan aikana valtioneuvosto voi antaa tästä laista poikkeavia määräyksiä.

28—31 §

(Kuten hallituksen esityksessä)

Helsingissä 3 päivänä kesäkuuta 1993

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa puheenjohtaja Skinnari, varapuheenjohtaja Taina ja jäsenet Ala-Harja, U. Anttila, Antvuori, Hiltunen, Hurskainen,

Kemppainen, Mutttilainen, O. Ojala, Perho-Santala, Puhakka, Puisto (osittain) ja Stenius-Kaukonen sekä varajäsen Koistinen (osittain, Mäkipää ja Vehkaoja (osittain).

Vastalause

Sosiaali- ja terveystoimikunta nojautuu mietinnössään pitkälti puolustusvaliokunnan lausuntoon ja siinä esitettyihin muutosesityksiin. Puolustusvaliokunnan esityksistä muutoksiksi itse lakiin hyväksyttiin sosiaali- ja terveystoimikunnassa kaikki. Puolustusvaliokunta ei kuitenkaan katsonut tarpeelliseksi puuttua avo- ja aviopuolisoiden erotteluun eikä sosiaali- ja terveystoimikuntakaan nostanut kysymystä painokkaasti esiin.

Asevelvollisen omaiseksi katsotaan asevelvollisen aviopuoliso. Hallituksen esitykseen sisältyvän 4 §:n mukaan asevelvollisen omaisella tarkoitetaan myös asevelvollisen avopuolisoa, jolla on asevelvollisen kanssa yhteinen alaikäinen lapsi huollettavanaan. Omaisena ei pidettäisi pitkäaikaistakaan avopuolisoa, jos hänellä ja asevelvollisella ei ole yhteistä lasta. Asevelvollisen lapsena pidettäisiin myös aviopuolison lasta, joka ei ole asevelvollisen lapsi, mutta ei avopuolison lasta. Mielestämme molemmat säännökset asettavat oikeudellisesti eri tavoin järjestyneet perheet eriarvoiseen asemaan ottamatta huomioon perheiden tosiasiallisia taloudellisia riippuvuus- ja huoltosuhteita.

Lapsettomuus voi olla toisaalta tietoinen valinta tai toisaalta koskettava surunaihe riippumatta parisuhteen muodollisesta asemasta. Emme pidä todennäköisenä, että avustuksen

myöntäminen myös lapsettomille avopareille houkuttelisi vajejärjestelyihin ja väärinkäyttöihin, kuten valiokunnan keskustelussa on esitetty. Jos väärinkäytösmahdollisuutta todella pelätään, se voitaisiin eliminoida edellyttämällä, että avopari todistaa asuneensa yhdessä 3 kuukauden ajan ennen asevelvollisen palvelukseen astumista. Tämä todistettaisiin esimerkiksi otteella talonkirjasta.

Puolison tosiasiallinen vastuu toisen puolison lapsen elatuksesta on käytännössä riippumaton puolisojen välisen liiton oikeudellisesta statuksesta. Samassa taloudessa elävät ihmiset joko huolehtivat toisistaan tai laiminlyövät toisiaan riippumatta siitä, mille oikeudelliselle muodolle yhteiselämä perustuu. Tämän vuoksi emme ymmärrä, miksi avo- ja aviopuolison lapsi voitaisiin asettaa eriarvoiseen asemaan lapsen toimeentulon turvaamiseksi tarkoitettua sotilasavustusta myönnettäessä.

Pidimme järkevänä 10 §:n muuttamista siten, että erityisavustuksen saajana voisi olla asevelvollisen omaisen lisäksi asevelvollinen itse. Tällä järjestelyllä mahdollistettaisiin mm. se, että asevelvollinen voisi saada erityisavustusta opintolainan korkojen maksamiseksi.

Ehdotetun 14 § mukaan sotilasavustuksen maksaminen asevelvollisen omaiselle keskeytetään, jos asevelvollisen palvelus on keskeytynyt

siten, että poissaoloa palveluspaikalta ei lueta palvelusajaksi. Tämä johtaa siihen, että maksaminen keskeytetään myös silloin, kun asevelvollinen on ollut luvatta poissa palveluspaikalta tai kun hänelle palveluksen kuluessa määrättyjen arestirangaistusten yhteismäärä ylittää 10 vuorokautta. Asevelvollisuuslain 44 §:n mukaan näitä aikoja ei lueta palvelusaikaan. Myös 14 §:n muuttaminen siten, että tukea ei poistettaisi asevelvollisen omaiselta, mikäli asevelvolliseen kohdistetaan kurinpitotoimia, on paikallaan. Asevelvollisen omaisenhan ei ole ao. toimiin syyllinen, eikä ole syytä heikentää hänen taloudellista asemaansa hänestä riippumattomista syistä.

Esityksen 17 §:n 1 momentin säännökset maksamisen keskeytymisestä asevelvollisen omaisesta johtuvasta syystä ovat mielestämme kohtuuttoman kategoriset. Siksi esitämme 17 §:n 1 momenttiin lievempää muotoilua.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että lakiehdotus hyväksyttäisiin muutoin valiokunnan mietinnön mukaisena, mutta 4, 10, 14 ja 17 § hyväksyttäisiin näin kuuluvina:

4 §

Avustukseen oikeutettu omainen

Asevelvollisen omaisella tarkoitetaan asevelvollisen aviopuolisoa, joka ei välien rikkoutumisen vuoksi asu erillään puolisostaan, asevelvollisen kanssa avioliittoa solmimatta jatkuvasti yhteisessä taloudessa avioliitonomaisissa olosuhteissa elävää henkilöä (*poist.*) sekä asevelvollisen omaa tai hänen puolisonsa alaikäistä lasta, ottolasta tai asevelvollisen luokse yksityisesti pysyväisluonteisesti sijoitettua lasta, joka on hänen huollettavanaan.

10 §

Erityisavustus

Perusavustuksen ja asumisavustuksen ohella voidaan harkinnan mukaan myöntää erityisavustus asevelvollisen tai hänen omaisensa henkilökohtaisia olosuhteita ja paikallisia oloja vastaaviin tarpeellisiin ja määrältään kohtuullisiin menoihin siten kuin kansaneläkelaitos tarkemmin määrää.

14 §

Maksamisaika

Sotilasavustus maksetaan sen kuukauden alusta, jona sitä on haettu, aikaisintaan kuitenkin palvelukseenastumispäivästä, tai, jos oikeus avustukseen on syntynyt myöhemmin, sanotusta ajankohdasta lukien, sen kalenterikuukauden loppuun, jona asevelvollinen on kotiutettu tai hänen palveluksensa on keskeytynyt. *Sotilasavustuksen maksamista asevelvollisen omaiselle ei kuitenkaan keskeytetä, jos palveluksen keskeytyminen johtuu asevelvollisuuslain 44 §:n 1 momentin 1 tai 2 kohdassa tarkoitettua syystä. Asevelvollisuuslain 16 §:n 2 momentissa ja siviilipalveluslain 14 §:n 2 momentissa tarkoitetun loman kohdalla edellytyksenä sille, että palveluksen voidaan katsoa keskeytyneen tässä säännöksessä tarkoitettulla tavalla, on lisäksi, että loma on myönnetty vähintään 14 päivän pituisena. Reservin kertausharjoituksiin tai täydennyspalvelukseen kutsutulle asevelvolliselle ja hänen omaiselleen avustus maksetaan koko palvelusajalta.*

(2 mom kuten valiokunnan mietinnössä)

17 §

Maksaminen erityistapauksissa

Avustuksesta voidaan vähentää sitä aikaa vastaava osa, minkä avustusta saava asevelvollisen omainen on vähintään 14 vuorokautta

(1 ja 2 kohta kuten valiokunnan mietinnössä)

(2 ja 3 mom. kuten valiokunnan mietinnössä)

Helsingissä 3 päivänä kesäkuuta 1993

Ulla Anttila
Kyllikki Muttilainen

Marjatta Vehkaoja

Jouko Skinnari
Outi Ojala

Marjatta Stenius-Kaukonen
Sinikka Hurskainen

Lea Mäkipää

EDUSKUNNAN
PERUSTUSLAKIVALIOKUNTA

Liite 1

Helsingissä

6 päivänä toukokuuta 1993

Lausunto n:o 7

Sosiaali- ja terveysvaliokunnalle

Eduskunta on lähettäessään 14 päivänä huhtikuuta 1993 hallituksen esityksen n:o 28 sotilasavustuslaiksi sosiaali- ja terveysvaliokuntaan valmistelevasti käsiteltäväksi samalla määrännyt, että perustuslakivaliokunnan on annettava asiasta lausuntonsa sosiaali- ja terveysvaliokunnalle.

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina neuvotteleva virkamies Martti Lähteinen ja nuorempi hallitussihteeri Maini Kosonen sosiaali- ja terveysministeriöstä, professori Mikael Hidén, professori Antero Jyränki ja oikeustieteen lisensiaatti Heikki Karapuu.

Käsiteltyään asian valtiosääntöoikeudelliselta kannalta perustuslakivaliokunta esittää kunnioittaen seuraavaa.

Hallituksen esitys

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi uusi sotilasavustuslaki. Lakiehdotuksen tarkoituksena on parantaa asiakaspalvelua ja järkipäätöksiä hallintoa siirtämällä sotilasavustuksen toimeenpanotehtävät kansaneläkelaitokselle. Sotilasavustuksen rahoituksessa palattaisiin valtion rahoitukseen.

Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan vuoden 1994 alusta.

Esityksen säätämisyjärjestysperustelujen mukaan sotilasavustuksen ei voida katsoa olevan luonteeltaan sellainen toistuvaissuorituksen kaltainen etuus, jollaisia on valtiopäiväjärjestyksen 66 §:n 7 momenttia uudistettaessa luettu toimeentulon perusturvaan kuuluviksi. Esityksessä ehdotettu ns. toissijaisten etuudensaajien poistaminen etuuteen oikeutettujen joukosta ei perustelujen mukaan estä käsittelemästä lakiehdotusta valtiopäiväjärjestyksen 66 §:ssä säädettyssä järjestyksessä ilman lepäämäänjättämismahdollisuutta. Hallitus on kuitenkin asian tulkinnanvaraisuuden vuoksi pitänyt suotavana, että asiasta pyydetään perustuslakivaliokunnan lausunto.

Valiokunnan kannanotot*Toimeentulon lakisääteinen perusturva*

Valtiopäiväjärjestyksen 66 §:n 7 momentin mukaan voidaan lakiehdotus panna lepäämään, jos kysymyksessä on ehdotus sellaiseksi laiksi, joka heikentää toimeentulon lakisääteistä perusturvaa, eikä ehdotus koske verosta säätämistä tai valtiosopimukseen sisältyvien määräysten hyväksymistä.

Toimeentulon lakisääteisellä perusturvalla tarkoitetaan asianomaisen hallituksen esityksen (HE 234/1991 vp) perustelujen mukaan "vain luonnolliselle henkilölle maksettavia rahamääräisiä toistuvaissuorituksia ja vain sitä osaa sosiaaliturvasta, jolla pyritään takaamaan yksilön toimeentulolle välttämätön elintaso". Näihin perusteluihin sisältyvässä perusturvaetuuksien luettelossa, jota perustuslakivaliokunta luonnehti (PeVM 7/1992 vp) mahdollisimman kattavaksi tarkoitetuksi vähimmäisluetteloksi, ei ole mainittu sotilasavustuslain mukaisia etuuksia.

Perustuslakivaliokunta on muutaman kerran ottanut kantaa kyseisen perusturvaetuusluettelon tai valtiopäiväjärjestyksen aiempaan väliaikaiseen muutokseen (lailla 101/92 lisätty 66 a §) liittyneen luettelon merkitykseen. Lausunnonaan n:o 14/1992 vp valiokunta totesi, ettei aikuisopintotukea — jota ei mainittu luettelossa — ollut tarkoitettu kuulumaan toimeentulon lakisääteiseen perusturvaan. Sen sijaan lausunnossa n:o 27/1992 vp valiokunta arvioi työvoimapolitiiseen aikuiskoulutukseen kuuluvan koulutustuen muutoksia toimeentulon perusturvakäsitteenä, koska työtön oli työttömyysperusturvalain nojalla velvollinen ottamaan vastaan koulutuksen sen uhalla, että hän menettää työttömyyspäiväraha-oikeutensa. Vain työttömyyspäiväraha sisältyi perusturvaetuusluetteloon.

Sotilasavustuslain mukaisten etuuksien tutkiminen kytkeytyy maanpuolustusvelvollisuuden täyttämiseen. Sääntelyn yleistä taustaa aja-

tellen tilanne on sotilasavustuslain mukaisten etuuksien osalta siten samantapainen kuin mainitussa koulutustukiasiassa. Sotilasavustusetuuksien maksaminen tulee kysymykseen tilanteissa, joiden syntymisen taustalla on yksilön velvollisuus. Tämän vuoksi on valiokunnan mielestä lähtökohtaisesti katsottava, että sotilasavustuslain mukaiset rahamääräiset toistuvais-suoritukset kuuluvat valtiopäiväjärjestyksen 66 §:n 7 momentissa tarkoitettuun toimeentulon perusturvaan.

Valtiopäiväjärjestyksen 66 §:n 7 momentti koskee toimeentulon perusturvan lakisääteistä osaa. Tähän nähden on oleellista, että voimassa olevassa laissa avustuksen suuruudesta on säädetty ainoastaan yleisluonteisesti avustuksen suuruuteen vaikuttavien yleisten perusteiden asettamisen jäädessä ministeriölle. Lakiehdotus merkitsee tässä suhteessa ennen muuta sitä, että perusavustuksen suuruus tulee laissa säädetyksi.

Valtiopäiväjärjestyksen 66 §:n 7 momentin kannalta on käsiteltävänä olevassa lakiehdotuksessa nykyiseen lakiin verrattuna merkityksellistä näin ollen se, johtaako uusi laki joltain osin etuuksien saamisedellytysten sellaiseen tiukentumiseen, jota on pidettävä perustuslakivaliokunnan antaman mietinnön n:o 7/1992 vp valossa perusturvan heikentämisenä. Mainitun mietinnön mukaan "voitaisiin ... ilman lepäämäänjättämismahdollisuutta esimerkiksi tarkistaa jonkin verran jonkin suojan piiriin sinänsä luettavan etuuden saamisedellytyksiä ... kunhan etuuden edelleenkin saisivat riittävän suurena ne, joille se kokonaisuutena arvioiden on välttämätön toimeentulon perusturvan kannalta".

Merkittävin ehdotetusta laista aiheutuva muutos etuuksien saamisedellytyksiin koskee ns. toissijaisia etuudensaajia. He menettäisivät kokonaan nykyisin voimassa olevan oikeuden etuuksiin. Tämän kaltaista muutosta ei yleisesti ottaen voida pitää saamisedellytysten pelkkänä tarkistuksena. Asevelvollisen ja häneen nähden toissijaisten etuudensaajien välisessä suhteessa, johon voimassa olevan lain mukainen oikeus etuuksiin pohjautuu, on etuuden nykyisten saamisedellytysten kannalta perustana asevelvollisen esimerkiksi vanhemmilleen tai isovanhemmilleen vapaaehtoisesti antama toimeentuloapu. Tähän ei asevelvollisuutta suorittamaan menevällä ole ollut lakisääteistä velvollisuutta, toisin kuin ainakin osaksi oli silloin, kun nykyinen sotilasavustuslaki säädettiin. Toissijaisten etuudensaajien asemaan vaikuttaneesta lainsäädäntökehityksestä on otettava huomioon vielä se,

että varsinainen ensisijainen perusturvajärjestelmä (kansaneläke-, työeläke-, sairausvakuutus- ja työttömyysturvajärjestelmä) on luotu vasta sotilasavustuslain säätämisen jälkeen.

Ottaen huomioon mainitunlaisen lainsäädäntökehityksen ja varsinkin sen, että toissijaisten etuudensaajien nykyisen sotilasavustusoikeuden taustalla on asianomaisen vapaaehtoisesti tällaiselle etuudensaajalle suorittama toimeentuloapu, valiokunta pitää toissijaisten etuudensaajien nykyiseen lakiin pohjautuvaa asemaa sillä tavoin erikoislaatuksena, ettei sääntelyn tarkoituksena ole taata toimeentulon perusturvaa siinä mielessä kuin valtiopäiväjärjestyksen 66 §:n 7 momenttia säädettäessä tarkoitettiin. Toissijaisten etuudensaajien oikeus saada sotilasavustusta voidaan siksi poistaa uudella lailla ilman, että tällä on vaikutusta lakiehdotuksen käsittelyjärjestykseen.

Poikkeusolot (27 §)

Valiokunta on vielä tarkastellut poikkeusoloja koskevaa lakiehdotuksen 27 §:ää, jonka sanotaan perusteluissa vastaavan nykyistä lakia. Perustelumaininta ei pidä paikkaansa, sillä nykyisen lain 16 §:n poikkeusvaltuus koskee vain puolustustilaa.

Ehdotus on useastakin syystä ongelmallinen. Pykälä koskee otsikkonsa mukaan menettelyä. Jos kuitenkin olisi tarkoitettu lain aineellisista säännöksistä poikkeavien määräysten antamismahdollisuutta, on otettava huomioon, että valmiuslaki on säädetty perustuslainsäätämisyjärjestyksessä eikä se sisällä sosiaaliturvaetuuksia koskevia poikkeusvaltuuksia. Näin ollen ehdotus näin ymmärrettynä merkitsisi valmiuslain mukaisten, kansalaisten oikeuksiin ulottuvien poikkeusvaltuuksien täydentämistä tavalla, joka on mahdollista vain perustuslainsäätämisyjärjestyksessä.

Viittaus valmiuslain tarkoittamiin poikkeusoloihin on lisäksi epämääräinen, koska poikkeusolot itse asiassa ovat tuossa laissa säädettyjä edellytyksiä, joiden vallitessa voidaan erityisessä päätöksentekomenettelyssä oikeuttaa valtioneuvosto käyttämään lain mukaisia toimivaltuuksia. Lakiehdotuksen mukaan valtioneuvoston saatettaisiin tulkita voivan tutkia sotilasavustuslain nojalla valmiuslaissa säädettyjen edellytysten esilläolo ja tehdä päätös poikkeusmääräysten antamisesta. Tämä voisi tapahtua erilliskysymyksenä, ilman että valmiuslain mukaisten toi-

mivaltuuksien käyttämisestä olisi päätetty. Tällainen järjestely ei olisi asianmukainen. Viittaus valmiuslakiin tulisikin tarvittaessa sitoa siihen, että valmiuslain nojalla valtioneuvosto on oikeutettu käyttämään siinä säädettyjä toimivaltuuksia.

Valiokunnan mielestä on välttämätöntä, että 27 § rajoitetaan koskemaan puolustustilaa, jos ylipäänsä sen aikanaan poikkeusvaltuuksiin on tämän lain osalta tarvetta.

Edellä esitetyn perusteella perustuslakivaliokunta esittää kunnioittavasti,

että lakiehdotus voidaan käsitellä valtiopäiväjärjestyksen 66 §:ssä säädettyssä järjestyksessä ja että sitä ei mainitun pykälän 7 momentin säännökset huomioon ottaen voida jättää lepäämään.

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa varapuheenjohtaja Alho, jäsenet Jansson, Jääteenmäki, Kaarilahti, Kos-

kinen, Laine, M. Laukkanen, Nikula, Näsi ja Vistbacka sekä varajäsenet Saastamoinen ja Viljanen.

Eriävä mielipide

Katson, että lakiesitys sotilasavustuslain muuttamisesta (HE 28) tulee säätää lepäämäänjättämissuojan puitteissa, koska esitykseen sisältyvään ns. toissijaisten edunsaajien perusturvaan puututaan tavalla, jonka eduskunta asetti valtiopäiväjärjestyksen muutoksen hyväksyessään vuonna 1992 lepäämäänjättämissuojan piiriin (VJ 66.7 §:n suojalauseke). Perusteluiksi esitän seuraavaa:

Valtiopäiväjärjestystä muutettaessa eduskunta hyväksyi useampia lausumia, jossa edellytettiin täyden kansaneläkkeen tasaisen perusturvan suojaamista. Hallituksen esityksen perusteluissa (HE 234/1991 vp lepäämäänjättämissäännösten poistamisesta) oleva luettelo institutionaalista suojaa nauttivista perusturvaetuuksista ei sinänsä sisällä sotilasavustuslaissa olevia etuuksia.

Mutta perustuslakivaliokunta korosti luetteloa arvioidessaan (PeVM 7/1992 vp), ettei luettelo ole tyhjentävä. Varusmiespalvelustaan suorittavan lähiomaiselle etuus on esimerkiksi toimeentulotukeen nähden ensisijainen tuki. Jos etuutta ei vastaisuudessa myönnetä heille, he joutuvat turvautumaan sosiaalitoimiston vastaavanlaiseen tarveharkintaiseen, mutta markkamäärältään alhaisempaan toimeentulotukeen.

Tässä mielessä nykyisen sotilasavustuslain toissijaisille etuudensaajille tähän saakka myönnetty tuki on heille perusturvaetus.

Asiantuntijalausuntoon viitaten voidaan todeta, että nyt käsillä olevan lakiesityksen merkittävien heikennys koskee juuri ns. toissijaisia etuudensaajia (esityksen 2 ja 3 §), joihin kuuluvat muun muassa asevelvollisen vanhemmat, isovanhemmat ja sisarukset. Heiltä ollaan poistamassa kokonaan oikeus saada etuus, jonka suuruus voi olla useita tuhansia markkoja kuukaudessa. Heidän osaltaan ei voi olla kysymys vähäisestä heikennyksestä.

Se, että etuus on tarveharkintainen, ei poista etuuden perusturvaluonnetta (nykyisen lain 4 §:n 1 mom.). Etuuden suuruuden määräytymisperusteena on pääsääntöisesti täyden kansaneläkkeen määrä. Etuuden saaminen aiheutuu valtion määräämästä asevelvollisuudesta, vaikkakaan asevelvollisuuttaan suorittavilla ei ole lakiin perustuvaa huoltovelvollisuutta ns. toissijaisiin etuudensaajiin nähden. Tosiasiassa asevelvollisen kanssa samassa taloudessa elävien — tällä hetkellä avustuksesta riippuvaisten — omaisten menetys merkitsee täyden kansaneläkkeen tasaisen etuuden saamatta jäämistä, sillä toimeen-

tulotukena myönnettävä etuus, joka jää nyt heille lainmuutoksen jälkeen ainoaksi tuen muodoksi, alittaa täysimääräisenäkin täyden kansaneläkkeen tason.

Edellä olevan perusteella ehdotan kunnioittavasti,

että lakiehdotus voidaan käsitellä valtiopäiväjärjestyksen 66 §:ssä säädetyssä järjestyksessä ja että se mainitun pykälän 7 momentin säännökset huomioon ottaen voidaan jättää lepäämään.

Helsingissä 6 päivänä toukokuuta 1993

Ensio Laine

EDUSKUNNAN
PUOLUSTUSVALIOKUNTA

Liite 2

Helsingissä

13 päivänä toukokuuta 1993

Lausunto n:o 2

Sosiaali- ja terveysvaliokunnalle

Eduskunta on lähettäessään 14 päivänä huhtikuuta 1993 hallituksen esityksen n:o 28 sotilasavustuslaiksi sosiaali- ja terveysvaliokuntaan valmistelevasti käsiteltäväksi samalla määrännyt, että puolustusvaliokunnan on annettava asiasta lausuntonsa sosiaali- ja terveysvaliokunnalle.

Asian johdosta ovat valiokunnassa olleet kuultavina nuorempi hallitussihteeri Maini Kosonen sosiaali- ja terveysministeriöstä, vanhempi hallitussihteeri Seppo Paasonen puolustusministeriöstä, vanhempi hallitussihteeri Eeva-Liisa Hiltunen työministeriöstä, suunnittelupäällikkö Olli Valpola Kansaneläkelaitoksesta, everstiluutnantti Timo Apajakari pääesikunnasta, puheenjohtaja Henri Korpi Suomen Varusmiesliitto ry:stä sekä sosiaalikuraattori Tuula Sarkkola Panssariprikaatista. Valiokunta on myös pyytänyt ja saanut kirjallisen lausunnon Valtion opintotukikeskuksesta.

Hallituksen esitys

Hallituksen esityksessä ehdotetaan säädettäväksi uusi sotilasavustuslaki, jolla korvataan nykyinen vuodelta 1948 oleva laki. Sotilasavustuksen toimeenpanoon liittyvät tehtävät on tarkoitettu siirtää kansaneläkelaitoksen hoidettaviksi. Tältä osin ehdotus on osa laajempaa uudistusta, jolla pyritään toteuttamaan niin sanottua yhden luukun periaatetta siten, että kansalainen voisi saada eri sosiaalietuudet mahdollisimman keskitetysti samasta toimipisteestä.

Sotilasavustuksen rahoituksessa ehdotetaan palattavaksi valtion rahoitukseen. Sotilasavustus on ollut kuntien ja valtion rahoittama etuus vuodesta 1984. Tätä ennen rahoitus tuli kokonaan valtion varoista. Uudistuksen johdosta vähennetään kuntien valtionosuuden perusteena olevia menoja 30 miljoonalla markalla.

Sotilasavustuslain sisältöön ehdotetaan tehtäväksi joitakin asiallisia muutoksia siltä osin kuin

voimassa olevat säännökset eivät enää vastaa muussa lainsäädännössä ja käytännössä tapahtunutta kehitystä. Hallituksen ehdotuksen mukaan sotilasavustukseen oikeutettuina ei enää pidettäisi niin sanottuja toissijaisia etuudensajia.

Valiokunnan kannanotot

Valiokunta pitää lakiehdotusta pääosin perusteltuna ja toteuttamiskelpoisena. On todennäköistä, että uuden sotilasavustuslain mukaisessa järjestelyssä asiakaspalvelu paranee, kun eri sosiaalietuuksien maksatus yhdenmukaistuu. Uudistus lisää sotilasavustusta hakevien yksilöllistä ja alueellista tasa-arvoa ja selkeyttäne ohjeistoa ja noudatettavaa käytäntöä. Edellytyksenä luonnollisesti on, että kansaneläkelaitokselle turvataan riittävät resurssit selvittää sille annettavista uusista tehtävistä. Myös rahoituksen siirtoa valtiolle voidaan pitää asianmukaisena.

Puolustusvaliokunta on sille jätettyjen asian tuntijalausuntojen perusteella havainnut lakiehdotuksessa joitakin sisällöllisiä puutteita, jotka olisi suurelta osin voitu välttää ottamalla puolustusministeriö ja sen alainen hallinto valmisteluun kiinteämmin mukaan.

Valiokunta kiinnittää huomiota varusmiesten heikkoon sosiaalis-taloudelliseen asemaan, joka on pahimmillaan johtanut varusmiespalveluksen keskeyttämiin ja siirtymisiin siviilipalvelukseen. Taloudellisten tekijöiden osuutta keskeyttämisperusteena ei yksiselitteisesti tiedetä, koska sitä ei ole erikseen tilastoitu. Nyt ehdotettavan sotilasavustuslain lähtökohtana on voimassa olevan lain tavoin pääasiassa asevelvollisen omaisten toimeentulon tukeminen asevelvollisen palveluksessaolon aikana. Esitys ei tämänkään vuoksi hallituksen ehdottamassa muodossa poista varusmiesten itsensä palveluksessaolon aikaan toimeentuloon liittyviä epäkohtia. Varus-

miesten toimeentulon järjestämisestä ei mikään hallinnonala kannu tällä hetkellä kokonaisvastuuta. Valiokunta katsoo, että nykyajan varusmiesten sosiaalis-taloudellista asemaa tulisi selvittää laajemmin ja luoda mielellään yksi kattavampi tukimuoto palveluksessaolon aikaisen toimeentulon turvaamiseksi.

Sosiaali- ja terveysministeriöstä saadun selvityksen perusteella puolustusvaliokunta esittää tehtäväksi teknisluonteiset korjaukset 8 §:n 2 ja 3 momenttiin.

Asevelvollisuuslakia muutettiin kuluvaan vuoteen alusta siten, ettei pakottavista henkilökohtaisista syistä myönnettyä lomaa enää lueta varusmiespalveluksessa tai kertausharjoituksissa olevan asevelvollisen palvelusajaksi. HSL-lomapäiviä ei lasketa palvelusajaksi myöskään 1.6.1992 tai sen jälkeen aloitetussa siviilipalveluksessa. Palvelus keskeytyy siten jo yhden päivän HSL-loman vuoksi. Eräissä tapauksissa tämä saattaisi johtaa myös sotilasavustuksen maksatuksen keskeyttämiseen. Myös asevelvollisen luvattomat poissaolot tai vastaavat keskeyttäisivät sotilasavustuksen maksatuksen asevelvollisen omaiselle. Palveluspaikka joutuisi ilmoittamaan jo lyhyistäkin keskeytymisistä Kansaneläkelaitokselle, mikä lisäisi hallinnollista työtä. Tällaisten tilanteiden ehkäisemiseksi valiokunta ehdottaa lakiehdotuksen 14 ja 23 §:ää tarkennettavaksi.

Valiokunnan saaman selvityksen mukaan 14 ja 16 § eivät ehdotetussa muodossa koskisi kertausharjoituksia korvaavaa täydennyspalvelusta, minkä vuoksi valiokunta ehdottaa niihin asiaa koskevaa lisäystä.

Puolustusvaliokunta pitää epäkohtana sitä, että uusimuotoisten, 1.7.1992 jälkeen otettujen opintolainojen korot erääntyvät velallisen maksettavaksi asevelvollisuuden suorittamisaikana. Korkojen pääomittaminen palvelusaikana ei tule kyseeseen, koska se lisäisi asevelvollisten velkaantumista etenkin, jos asevelvollisuus suoritetaan opintojen päätyttyä tai opintojen loppuvaiheessa. Tämänkin epäkohdan korjaaminen uhkaa kaataa erimielisyyteen siitä, mille hallinnonalalle se kuuluu.

Valiokunta edellyttää, että hallitus selvittää uusimuotoisten opintolainojen korkojen maksuun liittyvät epäkohdat asevelvollisuuden suorittamisajalta ja antaa mahdollisimman pikaisesti esitykset niiden korjaamiseksi tarvittaviksi säädosmuutoksiksi eduskunnalle.

Lakiehdotuksen 17 § sisältää sotilasavustuksen maksamista erityistapauksissa koskevan erityissäännöksen. Pykälä vastaa asiallisesti nykyisen lain vastaavaa säännöstä ja sen on edelleen tarkoitus koskea ainoastaan asevelvollisen omaista avustuksen saajana. Asevelvollisen poissaolot palveluspaikalta eivät siten vaikuta säännöksen soveltamiseen. Valiokunta ehdottaa säännöksen soveltamisalaa selvennettäväksi siten, että pykälässä nimenomaisesti puhuttaisiin avustusta saavasta asevelvollisen omaisesta. Nykyistä lainsäädäntöä vastaavasti tulisi sotilasavustuslain 17 §:n 1 momentin 2 kohdassa kunnan ja kuntainliiton ohella ottaa huomioon myös kuntayhtymä.

Saamansa selvityksen perusteella valiokunta toteaa, että lakiehdotusta valmisteltaessa on käyty keskustelua avustukseen oikeutetun omaisen käsitteestä. Tavoitteena on ollut perheen määrittäminen enemmän sosiaalisin kuin yksityisoikeudellisin huolto- ja elatusperustein. Tässä vaiheessa perheen käsitettä ei ole lakiehdotuksessa katsottu voitavan lähteä laajentamaan. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan lakiehdotuksen 27 § laajentaa hallituksen esittämässä muodossa sen soveltamisalaa verrattuna nykyiseen lakiin, jonka poikkeusvaltuus koskee vain puolustustilaa. Valiokunta ehdottaa pitäytymistä nykyisen lain poikkeusvaltuuksissa.

Edellä esitetyn perusteella puolustusvaliokunta esittää kunnioittavasti lausuntonaan,

että lakiehdotuksen 8, 14, 16, 17, 23 ja 27 § hyväksyttäisiin näin kuuluvina:

8 §

Perusavustus

(1 mom. kuten hallituksen esityksessä)

Perusavustuksen täysi määrä kuukautta kohden on (poist.) kansaneläkkeen pohjaosan ja yksinäiselle henkilölle paikkakunnalla maksettavan täyden lisäosan suuruinen. Avustus määräytyy porrastetusti hakijana olevan asevelvollisen omaisen ja hänen 4 §:ssä tarkoitettujen perheenjäsentensä lukumäärän mukaan. Täysimääräinen perusavustus on ensimmäiselle perheenjäsenelle 100, toiselle 50 ja kolmannelle sekä sitä useammalle perheenjäsenelle 30 prosenttia edellä mainitusta määrästä.

Ulkomailla asuvalle asevelvollisen omaiselle perusavustus määräytyy kansaneläkkeen pohja-

osan ja yksinäiselle henkilölle toisessa kuntaryh-
mässä maksettavan *täyden* lisäosan perusteella.
(4 mom. kuten hallituksen esityksessä)

14 §

Maksamisaika

Sotilasavustus maksetaan sen kuukauden
alusta, jona sitä on haettu, aikaisintaan kuiten-
kin palvelukseenastumispäivästä, tai, jos oikeus
avustukseen on syntynyt myöhemmin, sanotusta
ajankohdasta lukien, sen kalenterikuukauden
loppuun, jona asevelvollinen on kotiutettu tai
hänen palveluksensa on keskeytynyt *yhdenjak-
soisesti vähintään 14 vrk:n ajaksi siten, ettei
kyseistä keskeytysaikaa lueta asianomaisen palve-
lusajaksi*. Reservin kertausharjoituksiin *tai täy-
dennyspalvelukseen* kutsutulle asevelvolliselle ja
hänen omaiselleen avustus maksetaan koko pal-
velusajalta.

(2 mom. kuten hallituksen esityksessä)

16 §

Maksutapa. Sotilasavustuserän menettäminen

Sotilasavustus maksetaan hakijan ilmoitta-
malle tilille Suomessa sijaitsevaan rahalaitokseen
etukäteen kuukausittain. Maksupäivä on kunkin
kuukauden ensimmäinen pankkipäivä. Reservin
kertausharjoituksiin *tai täydennyspalvelukseen*
kutsutulle tai hänen omaiselleen avustus makse-
taan jälkikäteen joko kuukausittain tai kertasu-
orituksena.

(2—5 mom. kuten hallituksen esityksessä)

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa
ovat ottaneet osaa puheenjohtaja Lamminen,
jäsenet von Bell, Kasurinen, Korva, Lahtinen,
Laivoranta (osittain), Lindqvist (osittain),

17 §

Maksaminen erityistapauksissa

Avustuksesta on vähennettävä sitä aikaa vas-
taava osa, minkä *avustusta saava asevelvollisen
omainen* on vähintään 14 vuorokautta

(1 kohta kuten hallituksen esityksessä)

2) laitoshoidossa tai siihen verrattavassa hoi-
dossa. Laitoshoidolla tai siihen verrattavalla
hoidolla tarkoitetaan elatuksen sisältävää *kun-
nan, kuntainliiton tai kuntayhtymän* järjestämää
sairaala-, laitos- tai perhehoitoa.

(2 ja 3 mom. kuten hallituksen esityksessä)

23 §

Palveluspaikan tehtävät

Asevelvollisen palveluspaikan tulee:

(1 ja 2 kohta kuten hallituksen esityksessä)

3) ilmoittaa kansaneläkelaitokselle viipymättä
14 §:n 1 momentissa tarkoitettua palveluksen
keskeytymisestä ja sen jatkumisesta.

(2 ja 3 mom. kuten hallituksen esityksessä)

27 §

Menettely poikkeusoloissa

(Poist.) Puolustustilalaissa (1083/91) tarkoite-
tun puolustustilan aikana valtioneuvosto voi
antaa tästä laista poikkeavia määräyksiä.

A. Ojala, Pykäläinen, Rimmi, Rossi, Seivästö
(osittain), Westerlund (osittain) ja Vihriälä sekä
varajäsenet Kohijoki ja Saapunki (osittain).

Eriävä mielipide

Emme ole kaikilta osin voineet yhtyä puolus-
tusvaliokunnan enemmistön kannanottoihin vali-
okunnan lausunnossa sosiaali- ja terveysvalio-
kunnalle hallituksen esityksestä sotilasavustus-
laiksi.

Valiokunnan lausunnossa kiinnitetään perus-
tellusti huomiota varusmiesten heikkoon sosiaa-
lis-taloudelliseen asemaan. Tämän yhteydessä

valiokunnan enemmistö kuitenkin esittää epäi-
lyksen, että taloudelliset ongelmat olisivat eräs
syy varusmiespalveluksen keskeyttämiselle ja si-
viilipalvelukseen siirtymiselle. Lausunnossa jou-
dutaan silti toteamaan, että käsitys perustuu
olettamukselle, koska taloudellisia syitä ei ole
keskeyttämisperusteena tilastoitu. Mielestämme
on siviilipalvelukseen siirtyviä loukkaavaa väit-

tää siirtymissyiden olevan muita kuin vakaukseen perustuvia — varsinkin, kun väitteen tueksi kyetään esittämään vain arvailuja.

Hallituksen esitykseen sisältyvän 4 §:n mukaan asevelvollisen omaisella tarkoitetaan myös asevelvollisen avopuolisoa, jolla on asevelvollisen kanssa yhteinen alaikäinen lapsi huollettavanaan. Omaisena ei pidettäisi pitkäaikaistakaan avopuolisoa, jos hänellä ja asevelvollisella ei ole yhteistä lasta. Asevelvollisen lapsena pidettäisiin myös aviopuolison lasta, joka ei ole asevelvollisen lapsi, mutta ei avopuolison lasta. Mielestämme molemmat säännökset asettavat oikeudellisesti eri tavoin järjestyneet perheet eriarvoiseen asemaan ottamatta huomioon perheiden tosiasiallisia taloudellisia riippuvuus- ja huoltosuhteita.

Avoparin, kuten avioparinkin, lapsettomuus voi johtua monista muista syistä kuin liiton laadusta tai oikeudellisesta luonteesta. Lapsettomuus ei ole vain aviopareja koskettava suru. Emme pidä todennäköisenä, että avustuksen myöntäminen myös lapsettomille avopareille houkuttelisi valejärjestelyihin ja väärinkäytöksiin, kuten valiokunnan keskustelussa on esitetty. Jos väärinkäytösmahdollisuutta todella pelätään, se voitaisiin eliminoida edellyttämällä, että avopari todistaa asuneensa yhdessä 3 kuukauden ajan ennen asevelvollisen palvelukseen astumista. Tämä todistettaisiin esimerkiksi otteella talonkirjasta.

Puolison tosiasiallinen vastuu toisen puolison lapsen elatuksesta on käytännössä riippumaton puolisoitten välisen liiton oikeudellisesta statuksesta. Samassa taloudessa elävät ihmiset joko

huolehtivat toisistaan tai laiminlyövät toisiaan riippumatta siitä, mille oikeudelliselle muodolle yhteiselämä perustuu. Tämän vuoksi emme ymmärrä, miksi avo- ja aviopuolison lapsi voitaisiin asettaa eriarvoiseen asemaan lapsen toimeentulon turvaamiseksi tarkoitettua sotilasavustusta myönnettäessä.

Hallituksen esityksen tarkoituksiksi ilmoitetaan asiakaspalvelun parantaminen ja hallinnon järkipäätöksistä. Esityksen 17 §:n 1 momentin säännökset maksamisen keskeyttämisestä asevelvollisen omaisesta johtuvasta syystä ovat mielestämme ristiriidassa tämän tavoitteen kanssa.

Edellä olevan perusteella puolustusvaliokunnan olisi mielestämme tullut jo esittämänsä lisäksi lausuntonaan esittää,

että lakiehdotuksen 4 § hyväksyttäisiin näin kuuluvana:

4 §

Avustukseen oikeutettu omainen

Asevelvollisen omaisella tarkoitetaan asevelvollisen aviopuolisoa, joka ei välien rikkoutumisen vuoksi asu erillään puolisoistaan, asevelvollisen kanssa avioliittoa solmimatta jatkuvasti yhteisessä taloudessa avioliitonomaisissa olosuhteissa elävää henkilöä (*poist.*) sekä asevelvollisen omaa tai hänen puolisonsa alaikäistä lasta, otto-
lasta tai asevelvollisen luokse yksityisesti pysyväisluonteisesti sijoitettua lasta, joka on hänen huollettavanaan.

Helsingissä 13 päivänä toukokuuta 1993

Tuija Maaret Pykäläinen
Eila Rimmeri

Anna-Liisa Kasurinen
Arja Ojala

Aarno von Bell